

LEONYID ILJICS BREZSNYEV:

VISSZAEM

Folytatjuk a Novij Mir 1981. 11.

és a Nyegyelja 1981. 45. számában közölt,

és múlt számunkban megkezdett Brezsnyev-memoárt.

2. Hazaszeretet

A hazaszeretet nagyon mélyen él valamennyiünkben. Gyönyörű érzés! Természetesen nem csupán szülőföldünk szépségeinek megtekintéséből táplálkozik. Mint mondják, gyökeresen kell belenőni, és midőn az ember verítékezve dolgozik rajta, gabonát természet, várost alapoz, új utat vagy lövészárkot és ezen a földön, hogy megvédje — akkor érti meg végleg, hogy mi a haza.

Erről azzal kapcsolatban beszéltek, hogy számomra a húszas évek elején kezdődött szülőföldem megismerésének időszaka. Vonatokon, folyami gőzösökön, néha lovagolva, de legtöbbször gyalogszerrel kellett bejárnom több ezer kilométert. Azokkal az utazásokkal kezdődött mindez, amelyek apám szülőhelyére vezettek. A kurszki földön ismertem meg a paraszti életet, ott kapcsolódtam be a földművesek munkájába.

Elmondom, miért következett be ilyen hirtelen fordulat az életemben. A polgárháború utáni gazdasági összeomlás egybeesett a Volga menti szörnyű szárazsággal. Akkor, 1921–22-ben Ukrajnára is rászakadt az aszály és az éhezés. Jekatyerinoszlav egész vidékén kiétek a vetések, a munkás egy napra mintegy húsz deka kenyeret kapott, és ezt se minden nap. Ám egyelőre lobogva égett a tűz a műhelyekben, füstöltek még a kémények, dolgozott a gyár, mi is dolgoztunk. Aztán eljött a fekete nap, amikor le kellett állítani a dnyeperi kohászati gyárat.

Csönd uralkodott a műhelyekben, minden elnéptelenedett, a bejáratú utakon elképesztő gyorsasággal burjánzott a gaz, aminek még az aszály sem állt útjába. Az emberek a környékbeli falvakba utaztak, amit csak tudtak, élelmiszert cseréltek el. Egyesek magukkal vitték a gyárból a lapvasat, a gazdag falusiak átvették tőlük a bronzcsanak. A mi családunk nem jeleskedett ilyen vállalkozó szellemmel, s mint kiderült, mi nem halmoztunk fel semmit csereberére. Apám és én már nem kenyérkeresőnek számítottunk, hanem kenyérpusztítóknak.

Kamenszkojében az élet minden értelmét elvesztette. A munkanélküliek részére munkaközvetítő hivatalokat nyitottak, de ettől még nem lett több munkaalkalom. Betegségek ütötték fel a fejüket, éhínség tört ki, a szomszéd házakban mindennap meghalt valaki. A város elnéptelenedett, ideje volt, hogy mi is felkerekedjünk. Emlékszem, amikor elindultunk, még utoljára visszaneztem, hogy búcsút vegyek a gyártól, s ekkor fekete varjúfészkeket pillantottam meg a kéményeken, az állványhidakon, a műhelytetőkön. Kellemtelen emlékem maradt: fent dögmadarak keringtek, lent haldoklott a gyár.

Igy hát rákényszerültünk, hogy visszatérjünk a földhöz. Fiatalember lévén örültem a váratlan utazásnak, életemben az elsőnek, ráadásul már rég szerettem volna látni apám szülőhelyét, és megpróbálni a falusi munkát. Már jól tudtam, mennyire fontos a népnek,

éleletszükséglet az országnak, mely megismerte a kenyér valódi értékét. S midőn újra beindították a dnyeperi gyárat, mikor apám és anyám a kisebb gyerekekkel hazatért, bármennyire vonzott is az oly kedves műhely, kötelességemnek tartottam, hogy maradjak, és még sokáig dolgoztam a mezőgazdaságban a kurszki földön, Belorussziában, az Urálban.

Attól az időtől fogva két vonzalom élt szívemben, most erről szeretnék szólni. A falusi munka iránti tiszteletet gyermekként örököltem szüleimtől, Kamenszkoje és környéke adott helyzetétől. Sajátos helység volt a miénk. Kamenszkoje falu részben falu maradt, ha igazi, gyárban edződött proletariátus lakta is. A proletárok lelkében a nemrég parasztként szelleme élt. Apám többször mesélte, hogyan „ápolta” ő is paraszti voltát. Épp elég rossz dolog volt abban az életben, de láttam, hogy milyen rejtett bánattal és mennyire gyöngéden beszélt a tágas falusi térségekről, a szántásról, a szénakaszalásról, a cséplésről, a két kezével természetett gabonáról. Így a kenyér iránti érzés a mi családjunkban természetesen egyáltalán nem volt véletlen: rendkívül becsültük. Örökre megjegyeztem anyám vidám mondatát, amely nálunk mindennap elhangzott étkezés után: „No, gyerekek, az evésnek vége, most minden morzsát a tenyerecskébe!” Nem a szegénység, nem is a fősvénység szülte a népből e szavakat, de ezek a gyermekekben elhittették a kenyeret óvó, úgy is mondhatnám, kegyes érzelmeket.

A mindennapi kenyér iránti ilyen magatartás nélkül, úgy vélem, nem lehet senki-ből becsülésre méltó, a szó teljes értelmében erkölcsös ember. Most az étkezésekben, éttermekben, péküzletekben szépen kivitelezett felhívásokat függesztenek ki arról, hogy óvjuk a kenyeret. Ez persze hasznos. A szomorú az, hogy ilyen felhívásokra szükség lett. A takarékoságot a szülők oltásá be a gyermekekbe már korán, családon belül!

Itt helyénvaló emlékeztetni, mit kérdezett V. D. Boncs-Brujevics, a Népbiztosok Tanácsának irodavezetője 1918-ban Lenintől: „Ki tudja-e fejezni egy szóval, Vlagyimir Iljics, hogy miért harcolunk mi most?” Lenin pillanatnyi gondolkodás nélkül felelte: „A kenyérért.” Ő írta akkoriban, hogy a kenyérért folyó harc egyben a szocializmusért folyó harc.

Gondolatban visszakanyarodva ifjúságom éveimhez, most látom: a falusi munka nagyon fontos és szükséges volt az állam számára. Én magam is sokat tanultam ott, sok mindenre ráereztem. A későbbiekben aztán visszatértem Dnyeprodzserzinszkbe, újra a gyárba, kohómérnök lettem, de olyan idők jártak, hogy nem lehetett teljesen elhatárolnom magam a falusi ügyektől. Ezek kereszteszték a gyári élet tapasztalatait, egyesültek velük, kiegészítették egymást. Egész további életemben csaknem egyforma mérvében kellett foglalkoznom egyikkel is, másikkal is. A két vonzalom

egybeforrt. És hálás vagyok a sorsnak, hogy leckét adott nekem az életből falusi terepen és a gyári tetők alatt is.

Amde nagyon előreszaladtam. Akkor, amikor az egyik legnehezebb időszakban megismerkedtem a falu életével, mikor is szántottam, vetettem, arattam, és igazán megszerettem a földet, 1923-ban beiratkoztam a kurszki földterület-rendező technikumba. Letettem a pályázati vizsgákat és nem is rosszul — fölemelt állami ösztöndíjat kaptam.

Öreg technikum volt ez, jó oktatási bázissal, régi, haladó hagyományokkal. (Itt tanult, többek között, V. D. Boncs-Brujevics is.) A négyéves tanulói idő alatt alapvető ismereteket szereztünk matematikából, fizikából, kémiából. Speciális tárgyakat tanultunk főiskolai színvonalon: geodéziát, általános geológiát, talajtant, földrajzot, mezőgazdasági statisztikát. Lenini munkákat olvastunk, de nem a most használatos összes művek kötetéből, hanem nyomdafestékszagú vékony broszúrákból. Tanultuk a szovjetépítést, a szovjet államjogot, és már első gyakorlati munkánk alkalmával, a csásigri járásban meggyőződtem róla, hogy a földrendező számára eme ismeretek nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is igen hasznosak.

Tizenhét évesen vetek föl a Komszomolba, utána kötelességemnek tartottam, hogy részt vegyek minden társadalmi megmozdulásban. Mondhatom, volt ilyen, nem is kevés. Kommunista szombatokra jártunk, „Le az írástudatlansággal!” és „Segítsük a kallódó gyerekeket!” jelszóval tömegkampányokat szerveztünk, falusi könyvtárakat és olvasószobákat nyitottunk, faliújságot jelentettünk meg, színarabokat mutattunk be, falusi összejöveteleket rendeztünk, a mezőgazdasági munkásoknak megmagyaráztuk jogaikat, és mindenre futotta időnkől, amibe belekezdünk.

El kellett sajátítanunk akkor egy igazságot: az időnek nemcsak kiterjedése van, hanem térfogata is. Lehet ész nélkül pazarolni, agyonütni a napokat meg az órákat, de lehet a végtelenségig összefogni, kihasználni, tömöríteni azokat. És akkor derül ki, mennyi mindent sikerül elvégezni.

A Herszon utcai diákszálláson időnként fáztunk, éhezünk, s ki-ki úgy öltözködött, ahogyan tudott: hordtunk szatén oldalgombos orosz inget, zsíros munkáscsapkát, kubáni kucsmát, Bugyonnij-sisakot. Azokban az időkben a nyakkendőt persze elvetettük. Azért a húszas évek komszomolistái mégis nagyszerűen és érdekesen éltek. Magunkénak éreztük az ország bajait, az egész emberiség fényes jövőjéről álmództunk, zajongtunk, viáltunk, szerelmesek lettünk, verseket olvastunk és költöttünk.

Nem tartottuk magunkat a költészet szakértőinek, mindennél többre értékeltük a versek aktualitását, a politikai céltudatosságot. Voltak saját komszomolista költőink is.

Egy ízben vonaton utaztam, s velem egy

LÉKEZÉSEK

kocsiban ült egy korombeli lány, ugyancsak főiskolás. Beszédbe elegyedtünk. A lány mutatott egy füzetet olyan versekkel, amelyeket általában emlékalbumokban szoktak gyűjteni. És jellemző módon mégis akadt ebben a füzetben egy vers, amellyel korábban még nem találkoztam: Vorovszkij halálára. Akkor gyászoltuk meggyilkolt követünket, a vers nagyon meghatott, mindjárt kívülről megtanultam, az első sortól, „Lausanne-ban történt...” az utolsó versszakig:

*És reggel a hotelban, neve Astória,
követünket gyilkos kéz ölte meg.
S a könyvbe, mit úgy hívnak: orosz
história,
beírnak egy újabb mártír-nevet.*

Emlékszem Majakovszkij Kurszkba érkezésére. Érthetően mi, komszomolisták csak úgy özlönlöttünk a vasutasklubba, ott tartotta irodalmi estjét. A kiöltözött közönség ellenségesen fogadta a költőt. A teremből kiáltás hallatszott: „Ha közösségi embernek tartja magát, miért írja mindig, hogy én, én, én?” Késedelem nélkül jött a válasz: „Tehát ön szerint a cár közösségi ember volt, mert mindig így írta: mi Második Miklós?” Zaj, hahota, tapsok. Vagy még egy epizód. Az utolsó sorban felállt egy lány meg egy fiú, akik látólag inkább kettesben akartak maradni, mintsem Majakovszkij hallgatni. Amikor lassan áttértek a soron, fölcsaltant Majakovszkij erős hangja. Kinyújtott karral rájuk mutatva, így szólt: „Eltársak! Figyeljenek e párra, lábak a sort most kifelé járja.” És ismét viharos kacagás, tapsorkán hallatszott.

Majakovszkij részleteket mondott el a *Vlagyimir Iljics Lenin* poémából. Lélegzetvisszafojtva hallgattuk. Nemrégiben gyászoltuk meg Iljics halálát, az egész nép fájdalma mindannyiunk mély, személyes fájdalma maradt.

Uljanov

rövid

életet élt,

ismerős

végig az útja.

De Lenin elvtárs

hosszú életét

meg kell írni,

újra és újra.

Rendkívüli erővel zengtek e szavak. Majakovszkij nyugodtan szavalt, mintegy hangosan gondolkodva, de a terem utolsó soráig elért basszusa. És valóban „újra fényleni készítette” a számunkra legfennköltebb fogalmakat.

Nézd a pártot

és Lenint,

ezt az ikerpárt —

a történelem-anya kit szeret jobban?

Ím:

azt mondjuk: Lenin,

és úgy értjük:

Párt,

azt mondjuk,

Párt,

és úgy értjük:

Lenin.

(EÖRSI ISTVÁN FORDÍTÁSA)

A veretes sorok lelkünkbe és szívünkbe hatoltak, emlékezetünkbe vésődtek.

Majakovszkij elmondta még ezen az estjén *Kurszk munkásainak, amikor az első vasércet bányászták* című költeményét. Ez eszembe juttatta a gyárat, a nagyolvasztókat, a martínokat. Újra hazavágyódtam. Am épp akkor, 1927-ben fejeztem be tanulmányaimat, földbirtokrendező lett belőlem, és munkába álltam a kurszki terület egyik járásában. A mezői munkák következő idején már Belorussziában töltöttem, Orsa környékén, aztán újabb megbízást adtak, és elutaztam — immár nem egyedül, hanem a feleségemmel — az Urálba, először a mihajlovszki, majd a biszertyi járásba. Egy esti Komszomol-rendezvényen ismerkedtem meg leendő feleségemmel. Ugyanolyan munkáscsaládban nőtt fel, amilyen az enyém. Belgorodból jött Kurszkba, ugyancsak tanulni. Viktorija Petrovna azóta nemcsak feleségem és gyermekeim anyja, hanem igazi kedves és megértő barátom is.

Hosszú ideig kellett az Urálban maradnom. Sok versztát jártam be az uráli földön, sokat dolgoztam, és örökre megszerettem ezt a vidéket, lakóit és természeti szépségeit...

...Korábban a szakmábelieket földmérőnek nevezték. Most megváltozott az elnevezés, földbirtokrendezők lettünk a szó igazi értelmében. Amikor az emberek mezőgazdasági arteleket alapítottak, egyesítették bennük földjüket, bevitték a jószágot, a gazdasági épületeket, felszerelésüket. És nekünk, földrendezőknél, nemcsak a mezsgyéket kellett eltörölni, amikor összevontuk a térképen egyetlen kollektív földd a különálló magánföldparcellákat, hanem elengedhetetlen volt ezt új társadalmi, tudományos, gazdasági és műszaki alapon keresztülvinni, mégpedig a korszerű agrotechnikára és a minden munka jövőbeli széles körű gépesítésére számító, hatalmas szocialista gazdaságok érdekeiből kiindulva.

Új térképeket készítettünk, a kolhozok szervezett, tudományos földhasználatának első térképeit. Sokáig szolgálták térképeink a kolhozokat, még a háború után is ezeket használták az agronómusok. Nekem pedig az első kollektív gazdaságok megalakulása idején szerzett földrendezési tapasztalat jó segítséget nyújtott az elkövetkezőkben az észak-kazahsztáni több száz új szűzföldi szovhoz szervezésénél.

Azokban az években, amikor földrendezőként tevékenykedtem, először éreztem, hogy sok száz ember szemében a szovjethatalmat képviselem. A parasztok abból ítélték meg a párt politikáját, miként állítottuk a szintezőlécet, hova helyeztük az útvonalat, hogyan viselkedett az ember a kulákokkal való összetűzésekor. Itt a földeken mindenki előtt világossá vált, ki mellett és ki ellen van a szovjethatalom...

...A falusi ügyek teljes erőbedobást igényeltek. En nem sajnáltam az erőt, és az emberek bizalmának tulajdonítottam, hogy képviselőjüknek választottak a dolgozók küldötteinek tanácsába a biszertyi járásban. Ezt követően kineveztek járási mezőgazdasági osz-

tályvezetőnek, majd a járási végrehajtó bizottság helyettes elnökévé választottak. 1931 elején követte ezt újabb kinevezésem Szverdlovszkba: az uráli körzeti földhivatal helyettes vezetője lettem. Feleségemmel Szverdlovszkba költöztünk, de egy idő múlva úgy döntöttem, hogy mégis visszamegyek az én kedves gyáramba lakatosnak és egyidejűleg főiskolai hallgatónak.

Elmondom, hogyan történt ez. A hazaiak leveleiből, újsághírekből évről évre figyelemmel kísértem, mi történik a gyárunkban. Maguk a dnyeperi gyári munkások követelték az üzem helyreállítását, küldöttséget menesztettek Moszkvába, elérték, hogy fogadja őket és segítségükre legyen F. E. Dzerzsinszkij, a Legfelsőbb Népgazdasági Tanács akkori elnöke. 1925-ben jelent meg a sajtóban az SZK(b)P XIV. konferenciáján mondott beszéde: „Meg kell mondanom, hogy azon kolosszusok közül, melyek annak idején Délen működtek, az egyik kolosszus évenként több mint 20 millió pud terméket adott. Ezt a kolosszust, a dnyeperi gyárat tegnap, január 28-án, 2 órakor újra megnyitották, és az első nagyolvasztót üzembe helyezték.”

Magától értetődik, hogy ezek a hírek lelkesítettek, és fájdtották is a lelkem, mert nem tudtam nem gondolni arra, hogy gyárunk növeli teljesítőképességét, s még inkább arra, hogy mindenütt az Urálban a mezők és a rétek illatába belevegült az ipar jól ismert szaga. Bárhova utazunk, mindenhol szemünk elé tárulnak a gyárak kéményei, füst száll a magasba. Magában Biszertyiben és a hozzá közel levő régi gyemidovi gyárakban is, mint Nyizsnyije Szergi, Mihajlovszk, Revda. Hogy Szverdlovszkról ne is beszéljek, ahol épp akkor bontakozott ki a „gyárak gyarának”, az URALMAS-nak (Uráli Gépgyár) még soha nem látott méretű építkezése.

Így okoskodtam: a kollektivizálásban már megtörtént a végleges fordulat (1931 közepére az ország egyéni gazdaságainak több mint fele kolhozokban egyesült), az ipar azonban még csak most gyűjt erőt. A szocializmusért vívott harc első vonala az ipar frontján van. Ipar nélkül, villanyáram nélkül, gép- és traktorállomások széles hálózata nélkül a mezőgazdaság nem lendül fel. Az országnak fémre volt szüksége, az öntöttvas kétharmadát a Dél gyárai adták, közülük a legnagyobbnak számít a dnyeperi gyár, amelyet F. E. Dzerzsinszkijről neveztek el — tehát ott az én helyem.

1931-ben ebben a gyárban vettem fel a pártba. Úgy emlékszem, október 24-én. A tagjelölt-kártyácskát zsebemben az 1713 187 sz. párttagsági igazolvány váltotta fel, tudtam, hogy nem jár kiváltságokkal, hanem új, nem is egyszerű kötelezettségekkel. Egyébként úgy gondolom, hogy ha közülünk bármelyik kommunisztát megkérdeznék, akar-e más utat választani, határozottan feleli: nem. Mert a mi utunk a nép, a párt önzetlen szolgálatának útja.

FORDÍTOTTA: PETŐ MIKLÓS

(Folytatjuk)